

Side og i alle Lande i dette Øjeblik indtager Stillinger, om hvilke man ikke tør paastaa, at de er saare flatterende.

Jeg tror ikke, der findes mange parallelle Tilfælde, i hvilke en saa stærk Ironi møder os. Det politiske Demokrati og først og fremmest Socialdemokratiet i Tyskland, mægtigt og stærkt som det var efter Krigen, med alle Kort paa Haanden efter Militærets Sammenbrud, startede den nye Æra, som skulde følge Freden og skabe en ny Verden, skabe en bedre Verden. En verdenshistorisk Chance uden Lige laa for. Vejen over det liberalistiske-kapitalistiske-militaristiske Samfunds Lig laa tilsyneladende saa jævn og saa indbydende. Programmet var i Orden; det lød paa Nationalisering, Socialisering, Folkets Frigørelse, 8 Timers Arbejds-Dagen, Selvbestemmelsesretten og alt det kendte. Men hvad mere var: Selve Tidsaanden var gunstig, Sindene var opladte, en ny og bedre Tid var det, som man troede paa, som man haabede paa, som man stræbte efter, ja selv langt ind i de Rækker, som efter den højtærede Socialministers Mening øjensynlig ikke hører til de saakaldte tænkende.

Hvorledes forvaltede da den nye Tids Profeter det Pund, som Verdenshistorien saaledes havde lagt i deres Hænder? Hvorledes likvideredes den ynkelige Kapitalismes Fallitbo til Fordel for det nye straalende Reorganisationsprogram? Ja, jeg vil blot bede alle tænkende eller maaske endnu bedre alle seende om i Øjeblikket at kaste Blikket ud over Europa, ud over hele Verden og se Forholdene, som de ligger dør. Profeterne er borte, sat fra Bestillingen som nede i Centraleuropa eller forvandlede til grusomme Karikaturer af sig selv som i Rusland. Politisk Negation og økonomisk Impotens, det blev den nye Tids Særkende. Den bød Stene for Brød eller rettere Floskler for Brød, og Bagslaget maatte komme, som det kom. Overalt lyder Parolen nu: Tilbage til det gamle; Kapitalismen er død, Kapitalismen leve.

I dette Øjeblik regerer da Kapitalen og Kapitalens Mænd stærkere end nogen Sinde. Før Krigen skete Kapitalens storpolitiske Indflydelse dog kun underhaanden; nu er den fuldkommen aabenlys, ja, hvad der er endnu vigtigere: Folkene vender sig af egen Drift til Kapitalen, beder om at

komme under Administration, beder Dollarens Fyrster om at klare de Problemer for sig, som de ikke selv magter, ikke selv evner at løse. Thi dette og ikke andet repræsenterer Dawes-Planen, Dawes-Planen, som jeg ikke tror, man kan bedømme som en specifik Foranstaltning for Tyskland, men som maaske vil blive den Generalordning, under hvilken Europas Fastland mere eller mindre frivilligt giver sig ind under Amerikas Administration.

Kan Europa overhovedet genrejses — og jeg tror desværre ikke, at man endnu har Lov til at tage Spørgsmaalstegnet væk fra dette Problem —, da er Stødet til vor Verdensdels økonomiske Reorganisation kommet fra Kapitalismens Mænd, da er det amerikansk Kapitalopfattelse, Kapitalvælde og Kapitalinteresser, som har Æren deraf i Samarbejde med tilsvarende Kræfter og tilsvarende Interesser i det gamle Europa. Men intetsteds har noget af den nye Tids Programpunkter, det være sig Socialiseringen, Nationaliseringen eller Statssocialismen, bidraget den mindste Tøddel til denne Udvikling; hvor der endnu findes Rester tilbage af dette System, som netop i de tyske Bedriftsraad, kan de glæde sig ved en Ligeegyldighed fra alle Sider, som borger for deres snarlige fuldkomne Hensygnen.

De Tilløb til Erhvervenes Nationalisering, som straks efter Revolutionen ogsaa i Tyskland fandt Sted — og det gjaldt f. Eks. i Jern- og Staalindustrien —, er for længst likviderede, og man har atter ladet de frie kapitalistiske Syndikatsammenlutninger tage fat dør, hvor Statsindgreb gjorde saa hastig, saa afgjort Fiasko. Til Gengæld ser man en anden vigtig Faktor i Genopbygningsarbejdet; det er Genskabelsen af den gamle Arbejdsdisciplin, af det gamle Arbejdstempo, alt medens Tysklands Arbejdere arbejder indtil 9—10 Timer daglig til Lønninger, som i Forbigaaende bemærket ofte kun udgør ca. Halvdelen af tilsvarende danske.

I England er Forsøgene med Erhvervsnationaliseringen for længst opgivet, i Amerika ligeledes, hvor beskedne end disse angelsaksiske Tilløb i saa Henseende var. Jeg tror endnu, vi alle husker de engelske Kulminer og de amerikanske Jernbaner; jeg tror ogsaa, man tør sige, at kun eet reelt Forsøg i Virkeligheden blev gjort i